

механізму стимулювання розвитку малого бізнесу, недосконала система оподаткування, звітності, проблема нелегального працевлаштування та ін. Дієва державна політика розвитку малого бізнесу має бути скерована на створення умов поступового «переростання» малого сектору до рівня середнього бізнесу, як це робиться в розвинутих європейських державах. Інструменти стимулювання бізнесу мають бути диференційовані та сфокусовані в першу чергу на мале підприємництво. Саме це покладено в основу європейського принципу «Think first small», який в Україні застосовано лише в регуляторній політиці. Цей принцип має стати наріжним каменем державної політики підтримки і стимулювання розвитку підприємництва як найбільш масової, мобільної та перспективної сфери економіки.

Бібліографія

1. Головінов О.М. Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми / О.М.Головінов // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 2 (36). – С.187–192.

2. Романська О. Аналіз статистичних показників розвитку підприємництва в Україні у 2015 році / О.Романська : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://platforma-msb.org>.

Людмила БОНДАРЧУК

Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КЛАСТЕРНОЇ ПОЛІТИКИ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

В умовах конкурентної боротьби за ніші на світових ринках почали змагатися різні системи підвищення конкурентоспроможності на основі формування мережових структур – кластерів. На таких засадах задля досягнення зростання національного добробуту та кращого соціального розвитку абсолютно критичним стало проведення як на місцевому, регіональному та національному рівнях політики підтримки формування мереж. На теперішній час економіка України й значна частина її областей, територій і окремих підприємств все ще знаходиться в кризовому стані. Проте, незважаючи на специфіку українських труднощів, непорядкованість правового поля та нерозвинену ділову інфраструктуру, в Україні почалось впровадження нових форм господарювання, заснованих на мережовій моделі організації

виробництва та адаптації до економіки країни, що трансформується.

Україні сьогодні потрібні не депресивні, а високопродуктивні заможні регіони, головними рисами яких мають бути конкурентоспроможність, динамічність, стабільність. Сучасна економічна дійсність демонструє: світову економіку рухають заможні регіони; регіональні економіки формуються у інноваційні кластери; переваги, пов'язані з фізичними та інтелектуальними ресурсами, підвищують конкурентоспроможність кластерів; громади підвищують культуру співпраці, що створює конкурентні переваги [1, с. 87]. Співпраця в кластерах передбачає найефективніше використання існуючих в регіоні ресурсів по-новому та нових інвестицій, а також залучення зацікавлених сторін і високу відповідальність за дії.

Однак, інструментарій кластерної політики включає підтримку не тільки виробничої діяльності, а й сфери послуг, науково-освітнього комплексу, унікальних компетенцій і традицій місцевого співтовариства. Кластерна політика пов'язана з використанням непрямих інструментів підтримки, головним чином, спрямованих на розвиток співробітництва, інноваційного потенціалу учасників кластерів[3]. В Україні координація процесу кластеризації як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях недостатня. В даний час не визначені: єдині підходи до розуміння поняття «кластер», відсутня систематизація кластерів, єдиний понятійний апарат та набір інструментів кластерної політики, механізми координації діяльності органів влади місцевого самоврядування, об'єднань підприємців щодо її реалізації. Сам термін «кластер» проте у економічному сенсі зустрічається в регіональних концепціях і програмах соціально-економічного розвитку.

У даний час активність регіональних органів влади нерідко спрямована на формування і створення кластерів на своїй території. Водночас, цей процес індивідуальний, який хоч і може бути підтриманий програмно-цільовим методом, розпорядчими актами державних органів і методами прямої економічної підтримки, але все ж залишається стохастичним і більшою мірою залежить від факторів, якими важко керувати. Можливості формування спеціального правового регулювання в сфері реалізації кластерної політики в цілому обмежені, особливо, на державному рівні. Залежно від особливостей кластера, його розвиток також можуть визначати земельне та сільськогосподарське законодавство, законодавство у сфері застосування інформаційних технологій. Проте, дані галузі законодавства не відображають сутності та інструментів кластерної політики. Для різних кластерів ефективні

інструменти кластерної політики, які могли б бути відображені в законодавстві, відрізняються [2, с. 183]. Питання використання тих чи інших заходів державної підтримки та правового регулювання повинні вирішуватися для кожного кластера окремо.

У країнах ЄС набирають популярності державні програми підтримки кластерів. Найбільш успішними програмами розвитку кластерів, які стали модельними для багатьох європейських аналогів, вважаються BioRegio та InnoRegio (Німеччина), Competitiveness Clusters (Франція). Аналіз європейських програм розвитку кластерів дозволяє виділити ряд особливостей їх державного регулювання:

1. Кластерна політика в більшості випадків спрямована на підтримку високотехнологічних секторів економіки (біотехнологій, інформаційних технологій тощо).

2. Розглянуті програми передбачають «заявний» характер отримання інформації про кластери для їх подальшого відбору. Влада самостійно не визначає найбільш перспективні кластери (хоча і можуть встановлюватися пріоритетні напрямки підтримки), а організує конкурс колективних заявок.

3. Відбір кластерів відбувається на принципах конкуренції - підтримку отримують далеко не всі, а лише найкращі.

4. Досить тривалі терміни підготовки заявок на державну підтримку.

5. Конкурсний відбір заявок відбувається в кілька етапів. У Німеччині, наприклад, існує двоступенева система: після попереднього відсіву заявок учасникам кластеру, що залишилися, пропонується деталізувати конкурсні пропозиції. Держава компенсує витрати учасників на доопрацювання проєктів.

6. Основними бенефіціарами державних програм виступають малі та середні підприємства.

7. За реалізацію кластерної стратегії відповідають відразу кілька міністерств. У більшості європейських країн їх число не перевищує трьох, в Ірландії воно досягає семи, а у Фінляндії – восьми.

8. Фінансування програм може відбуватися з кількох бюджетів (не тільки з бюджету власне програми, але й через залучення коштів з інших федеральних і регіональних програм).

9. В структуру зарубіжних програм, як правило, закладені заходи з моніторингу та оцінки[1, с. 113].

В Україні кластерна політика в даний час відсутня, процес формування та діяльності інноваційних кластерів в країні ускладнюється відсутністю належного законодавчого регулювання їхнього створення та

діяльності. Ключовими елементами, що формують інституційне середовище інноваційного розвитку промислового сектору України, є забезпечення інноваційної діяльності, законодавча, нормативно-правова база та програмні документи у сфері інноваційної діяльності, а також інноваційна інфраструктура.

Таким чином, формування партнерських відносин між бізнесом та органами сучасної влади дозволяє ініціювати законодавчі реформи з підтримки кластерів, залучати інвестиції в кластер, розширювати торговельні та економічні зв'язки з іншими країнами, що, в свою чергу, сприяє розвитку прикордонного співробітництва на рівні зовнішньоекономічних зв'язків. В сьогоднішній час для України питання інтегрування у європейський простір має надзвичайно важливе значення, адже підписання угоди про Асоціацію з ЄС, з одного боку відкриває широкі перспективи для розвитку вітчизняної економіки, з іншого, створює загрозу для вітчизняних підприємств, яким буде важко адаптувати власну діяльність та зорієнтувати її на європейський ринок, передбачаючи умови системи сучасної конкуренції.

Бібліографія

1. Варналій З. С. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: монографія / З. С. Варналій; за ред. З. С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – 820 с.

2. Іванченко Г. В. Формування кластерної політики в Україні / Г. В. Іванченко // Торівля, комерція, підприємництво. – 2012. – Вип. 14. – С. 182-185.

3. Папковська О. Е. Формування кластерної політики в регіонах України / О. Е. Папковська // Праці Одеського політехнічного університету. - 2011. - № 1. - С. 239-243. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Popu_2011_1_47

Тарас БУЛКОВСЬКИЙ

Тернопільський національний економічний університет, Україна

РОЗВИТОК ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ ЯК СКЛАДОВА РЕГІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Дієва система управління регіональним економічним розвитком в Україні повинна включати в себе ефективні механізми та інструменти управління, адекватні потребам і проблемам, що виникають в контексті перманентних дисбалансів економічних та політичних змін і здійснюють вплив на економічний стан країни.